

Advies Projectteam 'Heilige Huisjes, ruimte voor het hart van de kerk'

2018-10-25 versie 2

Aangevuld met de door Algemene Kerkenraad genomen besluiten

op 30 oktober en 26 november 2018 zie blz. 3 en verder versie 2018 12 06

Geachte leden van de algemene kerkenraad van de Protestantse Gemeente Zwolle

We zijn door u rechtstreeks dan wel via onze wijkkerkenraad gevraagd om mede inhoud te geven aan het project 'Heilige Huisjes, ruimte voor het hart van de kerk'. Met de wens om 50% van de inkomsten te besteden aan 'pastoraat', en tevens een sluitende begroting, tegen de achtergrond van fors teruglopende inkomsten. Dit advies geeft daar invulling aan. Biddend om wijsheid, na veel afstemming met gemeenteleden, veel rekenwerk en intensief beraad zijn we tot dit advies gekomen.

Met een reductie van de beïnvloedbare centrale kosten zodat er meer geld overblijft voor de wijkgemeenten en een structuur die stimuleert tot hogere bijdragen, samen met andere bezuinigingsmaatregelen, blijkt het mogelijk wijkkerken langer open te houden. Door een bepaalde clusterstructuur en daar aan verbonden voorwaarden wordt enerzijds richting gegeven en nog een redelijke verdeling over zowel de verschillende identiteiten als geografisch over de stad geborgd en anderzijds de bezuinigingsdoelstelling gehaald. Helaas was deze uitkomst niet mogelijk zonder dat er offers gebracht worden. Wij leven daarbij mee met hen die het betreft.

Afscheid nemen van een kerkgebouw zal altijd pijnlijk zijn, of dat nu in 2019 of bijvoorbeeld in 2025 is. Maar dat kan voor het draagvlak een wereld van verschil maken. Hebben gemeenteleden het idee dat het kerkgebouw hen 'ten onrechte' op dat moment wordt 'afgenomen'? Of is men voorbereid, heeft men zicht op de kaders waarbinnen geopereerd moet worden, is men zelf tot inzicht gekomen dat het echt niet anders kan en is er een helder perspectief? Dat draagvlak is nodig om verlies van gemeenteleden en derving van inkomsten zo veel mogelijk te beperken.

We hebben een grote betrokkenheid en medewerking van u, maar ook van een groot deel van de gemeente mogen ervaren. Daarvoor zijn we dankbaar. Het heeft ons bemoedigd en geeft ook moed voor de toekomst. Wij danken u voor het in ons gestelde vertrouwen en wensen u veel 'tegenwoordigheid van Geest' en zegen toe bij de besluitvorming en implementatie.

Namens het projectteam, met een hartelijke groet en hoogachting,
Jan Boer, projectleider

Het Projectteam: Eduard Metselaar (Adventskerk), Martijn Reinders (Open Kring), Bert Kamerman (Stinskerk), Jan van der Veen (Sionskerk), Han Slootweg (Jeruzalemkerk), Henk ter Steeg (Oosterkerk), Bernhard Vosselman (Kerkvitaal *gemeenteadvies en -begeleiding*), Alwin Kaashoek (KAAder kerkadvies), Jan Boer (Kerkvitaal *gemeenteadvies en -begeleiding*)

***Aan het begin van onze 15 projectteamvergaderingen hebben we ons regelmatig laten inspireren door de woorden uit Ezra, Nehemia en Haggai te lezen over de herbouw van 'Het heilige huis':
Bewogenheid, inzicht, moed, geloof en vertrouwen, veerkracht, vreugde, werklust en doorzettingsvermogen; dat het ons allen ten deel mag vallen!***

Vooraf

Onderstaande vindt u het advies van het projectteam. Dit advies ligt in de vergadering van de Algemene Kerkenraad van 30 oktober voor ter besluitvorming. Naar verwachting zal dan een zogenaamd 'voorgenomen' besluit worden genomen. Dat is meer dan een 'voorlopig' besluit. Het definitieve besluit zal hetzelfde zijn als het voorgenomen besluit, tenzij er nieuwe argumenten worden aangedragen die tot een andere afweging leiden. Vervolgens, als alles volgens planning verloopt, zal het besluit van de Algemene Kerkenraad voor commentaar naar de wijkkerkenraden worden verzonden en ook worden besproken op de ambtsdragersvergadering van 8 november. Op 15 november zal de gemeente worden 'gekend en gehoord'. De definitieve besluitvorming in de AK staat gepland voor 26 november.

Uitgangspunten

Geroepen door Gods liefde willen wij als kerk in Zwolle leven uit het geloof in Jezus, vanuit de kracht van de opstanding en gedreven door de Geest van Pinksteren. Met passie voor mensen willen wij kerk zijn in onze diversiteit.

De Bijbel is daarbij onze bron van inspiratie. De vertaling van de inhoud daarvan naar het heden geeft ons richting bij ons spreken en handelen. Anderen nodigen wij van harte uit om deel te nemen aan die wereldwijde beweging van christenen die gericht is op bevrijding van mensen.

We zien daarbij de Protestantse Gemeente te Zwolle als een kleurrijk palet van vitale wijkgemeenten, die divers en herkenbaar zijn, zoekend naar vormen van kerk-zijn en vieren om mensen te betrekken bij Gods goede boodschap en van betekenis te zijn voor de stad. De wijkgemeenten hebben daarbij de vrijheid om het kerk-zijn op een eigen wijze in te vullen.

Introductie

DE PGZ zit in zwaar weer: een afnemend aantal leden, bijdragers, en kerkgangers en afnemende inkomsten, met als gevolg minder FTE in het pastoraat. Door het verkopen van gebouwen in de afgelopen jaren is het banksaldo van de PGZ flink opgekrikt, maar door verliezen in de exploitatie en investeringen vanuit het vermogen gaat dit saldo ook weer hard naar beneden. Zelfs zo dat we bij ongewijzigd beleid binnen afzienbare tijd failliet zijn.

De algemene kerkenraad wil een keer brengen in de snel afnemende formatie van predikanten en kerkelijk werkers en heeft bepaald dat in de toekomst minimaal 50% van de inkomsten besteed moet worden aan predikanten en kerkelijk werkers. De uitkomsten van de ambtsdragersavond op 8 november 2017 waren de basis voor het vormgeven van het project 'Heilige Huisjes, ruimte voor het hart van de kerk', dat eind januari 2018 van start kon gaan. Hierbij is er – in gezamenlijkheid met de stuurgroep – nadrukkelijk voor gekozen om het proces 'bottom-up' vorm te geven. Dit mede op unaniem verzoek van de ambtsdragers en de wijken. De meegegeven kaders voor realisatie van het project waren: een sluitende begroting op afzienbare termijn en 50 % van de inkomsten beschikbaar voor pastoraat.

Wij zijn daarbij gedurende het proces tot het inzicht gekomen dat de situatie in Zwolle dringend is, maar nog niet als urgent kan worden benoemd indien de voorgestelde maatregelen voor bezuinigingen onverkort worden doorgevoerd. Dit heeft o.a. te maken met de vitaliteit van de wijkgemeenten, het aanwezige vermogen en de mogelijkheid om nog stevig in te grijpen in de exploitatie. Naar onze mening zijn er daarom wel ingrijpende maatregelen nodig. Daarnaast zijn er heldere inhoudelijke en temporele kaders nodig richting toekomst. Het perspectief waarbinnen de financiën en de ledentallen zich ontwikkelen is niet rooskleurig.

In een intensief proces is onderzoek gedaan naar de kerkgebouwen en het kerkelijk bureau en zijn wijkwerkgroepen aan de slag geweest om in de wijkgemeenten informatie te verzamelen en een visie te vormen. Veel daarvan is terug te vinden op www.heiligehuisjeszwolle.nl.

In het projectteam hebben we vervolgens onderzocht en uitgebreid doorgerekend welk scenario, binnen de gegeven kaders, naar onze mening het beste zou passen in de huidige omstandigheden en recht doen aan de wens om een zo groot mogelijk draagvlak te creëren.

Het conceptadvies is met het College van Kerkrentmeesters, de Algemene Kerkenraad en de wijken (via een gemeenteavond) besproken. De reacties op het conceptadvies hebben geleid tot een beperkt aantal aanpassingen of verfijningen en zijn verder meegenomen in . Het definitieve advies is op de volgende pagina weergegeven en is deels te vinden in de omschrijving '**Meer met minder**': Meer inzet op professionals in het 'pastoraat' door minder professionele capaciteit in te zetten voor andere taken, die dan, waar noodzakelijk, door vrijwilligers worden overgenomen.

ADVIEZEN MET TOELICHTING VAN HET PROJECTTEAM, BESLUITEN VAN DE ALGEMENE KERKENRAAD 26 nov. 2018

In het navolgende is de tekst van het advies gevolgd (**in rood aangegeven**, inclusief wijzigingen t.o.v. het *conceptadvies*, *cursief aangegeven*) en voorzien van opmerkingen, invulling en uitwerking (**in zwart aangegeven**). Na elk advies is het besluit van de Algemene Kerkenraad toegevoegd. Waar van toepassing zijn betreffende financiële gegevens toegevoegd. (**in groen aangegeven**)

Leest u de volgende (bezuinigings)adviezen en besluiten tegen de achtergrond van het feit dat waar onderstaande maatregelen minder stringent worden doorgevoerd eerder moet worden overgegaan tot kerksluiting, met alle negatieve gevolgen van dien. En die gevolgen zullen zeker groot zijn als er geen draagvlak voor kerksluiting is.)

Het projectteam komt op hoofdlijnen tot de volgende adviezen:

1. Voer de volgende bezuinigingsmaatregelen door:

A. **ADVIES:** Neem afscheid van betaalde kosters/beheerders (en schoonmakers) en stel voor de PGZ als geheel één verhuurcoördinator aan (0,5 FTE)

BESLUIT AK: Dit advies onverkort overnemen, waarbij opnieuw wordt aangedrongen op zorgvuldigheid, binnen de kaders van vigerend sociaal beleid.

Het afscheid nemen van koster/beheerders heeft nogal wat stof doen opwaaien. En dat is heel begrijpelijk en in zekere zin zelfs 'goed' te noemen.

De vergelijking werd gemaakt dat de opbrengst van de verhuur meer is dan de kosten van de koster/beheerder, 'dus moest die behouden blijven'. Voor een goede afweging is echter een andere vergelijking nodig: Wat zijn de verhuuropbrengsten met een koster/beheerder ten opzichte van de verhuuropbrengsten zonder koster/beheerder. We schatten in dat, mits er een goede verhuurcoördinator is aangesteld, de derving aan huurinkomsten beperkt zal zijn. In verschillende kerken is het al praktijk dat er 's avonds alleen vrijwilligers dienst doen. Terecht is de opmerking gemaakt dat het vinden van vrijwilligers die overdag aanwezig kunnen zijn soms best lastig zal zijn. Zie bijlage voor kanttekeningen bij het vrijwilligersbeleid.

Financieel gezien zijn we van het volgende uitgegaan: Momenteel zijn de werkgeverslasten voor koster/beheerders € 122.000 per jaar. 0,5 FTE verhuurcoördinator kost ca. € 22.000 per jaar. Per saldo een besparing van ca. 100.000 per jaar. Daarbij moet er nog wel rekening mee worden gehouden dat er mogelijk meer aan vrijwilligersvergoedingen zal worden uitgegeven.

Dat neemt niet weg dat het een draconische besluit is. We bevestigen nogmaals dat deze niets te maken heeft met het functioneren van de kosters/beheerders, integendeel... We begrijpen echter wel dat dit zo kan overkomen en leven dan ook mee met hen die het betreft.

Er is aangedrongen op zorgvuldigheid en ruimhartigheid bij het ontslag. Uiteraard hebben we daar begrip voor en het is zaak in alle redelijkheid en zorgvuldigheid het ontslag af te handelen. We realiseren ons dat dit ook geld kost. We pleiten dan ook voor maatwerk, maar niet voor half werk.

Over het vinden en vasthouden van vrijwilligers hebben we een afzonderlijke bijlage geschreven (zie website). De vrijwilligers die het vertrek van een koster/beheerder opvangen mogen in het algemeen weten dat door hun inzet de kerkgebouwen (langer) open kunnen blijven/sluiting kan worden uitgesteld! Want dat blijft het doel van deze maatregel.

B. **ADVIES:** Zoek eventueel naar een ander verdienmodel maar stop met uitgaven aan vieringen in de Grote Kerk ten laste van het vermogen van de PGZ en zeker 'ten laste' van de exploitatie.

BESLUIT AK: De vieringen worden gecontinueerd op basis van het in het groene kader aangegeven financiële model.

Het zal u waarschijnlijk niet zijn ontgaan dat dit voorstel veel stof heeft doen opwaaien. Enerzijds van grote voorstanders van de vieringen in de Grote Kerk, anderzijds mensen die, soms na keer op keer het hoofd te hebben gestoten i.v.m. de inkleuring van de vieringen, er geen cent meer aan willen uitgeven. Meninge n die vaak lijnrecht tegenover elkaar staan. En het is moeilijk daarin goed te adviseren. Naar onze mening vraagt het dossier Grote Kerk om een heldere positionering en aansturing.

Mede naar aanleiding van enkele reacties lijkt het ons goed in een aantal punten de situatie nog een keer te schetsen.

Als eerste: De Stichting Grote Kerk Zwolle is, op basis van een erfpachtovereenkomst met de PGZ, economisch eigenaar van de Grote Kerk. En alle opbrengsten van alle activiteiten (ook de boekenverkoop etc.) komen ten goede aan deze stichting en niet aan de PGZ. (.....)

Onderstaande het financiële plaatje van de afgelopen jaren en hoe het er in te toekomst naar verwachting uit komt te zien: naar verwachting per 1-1-2019 een nieuw convenant van kracht worden waarin de verhouding tussen de stichting Grote Kerk Zwolle en de PGZ is vastgelegd. Onderstaande het financiële plaatje van de afgelopen jaren en hoe het er in te toekomst naar verwachting uit komt te zien:

Financiering *afgelopen jaren* (globaal per jaar, prijspeil 2018)

Werkgeverslasten organist	34.000	(voor rekening stichting Grote Kerk Zwolle i.v.m. detachering)
Bijdrage aan stadspastor	25.000	(uit vermogen, deels gesubsidieerd)
Huur Grote Kerk voor vieringen	25.000	
Totaal	50.000	(voor rekening PGZ)

Financiering *de komende jaren* (globaal per jaar, prijspeil 2018)

Bijdrage aan stadspastor	0	
Huur Grote Kerk voor vieringen	0	Besluit AK: Verkoop Grote Kerk. Daardoor geen erfpachtcanon en geen huur meer. Ruimte voor vieringen voor 12.00 en na 18.00 (Ondertussen gaan gesprekken verder over alternatieve 'ruimte voor vieringen op nader overeen te komen tijden')
Netto werkgeverslasten organist	25.000	gedurende 7 jaar (i.v.m. pensioengerechtigde leeftijd Toon Hagen)
		Besluit AK: Voor de komende zeven jaar blijft de cantor-organist in dienst van de Protestantse Gemeente Zwolle op basis het verdienmodel: ¼ Cantorij, ¾ Protestantse Gemeente Zwolle. Van deze 25.000 komt 8.000 ten laste van een legaat. Bij vertrek van de huidige cantor-organist komt er een nieuw besluit van de Algemene Kerkenraad
Totaal	25.000	(voor rekening PGZ, waarvan 17.000 uit exploitatie en 8.000 uit legaat)

ADVIES: Zet in op verdere automatisering en afslanking van het kerkelijk bureau

BESLUIT AK: Dit advies onverkort overnemen

Het mes in de centrale kosten zetten krijgt veel bijval. De maatregel om het kerkelijk bureau flink af te slanken zeker. Daarbij moet wel worden bedacht dat er ook enkele nieuwe taken worden opgepakt zoals bijvoorbeeld het beheer van de website. Maar ook rond bijvoorbeeld begroting en jaarrekening. Om daar in te voorzien wordt ook gedacht aan de inzet van een dag per week van een hooggekwalificeerde ZZP-er die de grote diversiteit aan werkvelden van het kerkelijk bureau kan bestrijken.

Momenteel wordt o.a. in het CvK nagedacht hoe de transitie kan worden begeleid en welke investering dit zal vergen.

Per saldo kan, met inachtneming van de nieuwe taken, over twee jaar een structurele bezuiniging van ca. € 30.000 per jaar op de werkgeverslasten worden gerealiseerd.

Om enigszins in de pas te lopen met de krimp van de gemeente zal het budget voor het kerkelijk bureau na bovengenoemde afslanking worden bevroren, wat een taakstellende bezuiniging van 2% (inflatie) per jaar in zal houden.

C. ADVIES: Hevel de ledenadministratie zo veel als mogelijk over van betaalde krachten op het kerkelijk bureau naar vrijwilligers in de wijkgemeenten.

BESLUIT AK: Dit advies onverkort overnemen, met dien verstande dat 'zo veel als mogelijk' niet slaat op de mogelijkheden van de wijkgemeenten maar dat er altijd ook centraal op het kerkelijk bureau nog ca. 4 uur per week aan de ledenadministratie in het algemeen zal worden besteed.

Vrijwilligers in de wijkgemeenten kennen vaak de situatie zoals die moet worden verwerkt in de ledenadministratie. Terecht wordt zowel op het belang van de kwaliteit van de vrijwilligers als het goed begeleiden van de overheveling gewezen. Want veel in bijvoorbeeld het pastoraat en de geldwerving valt of staat met een goede ledenadministratie. Aan beide aspecten zal dan ook veel aandacht worden gegeven, gesterkt door ervaringen van gemeenten die eerder deze stap hebben gezet.

Als het vinden van vrijwilligers niet meer lukt door verdere vergrijzing of anderszins, dan is dat mogelijk een signaal van beperkte vitaliteit van de wijkgemeente en zijn maatregelen nodig als samen gaan met....

Door het overhevelen van de ledenadministratie door professionals op het kerkelijk bureau naar vrijwilligers in de wijkgemeenten kan ruim €25.000 worden bespaard. Op het kerkelijk bureau zal dan gemiddeld nog ca. 4 uur per week nodig zijn voor de ledenadministratie.

D. ADVIES: Start een project om voor alle kostenposten na te gaan of daarop bezuinigd kan worden. Bijvoorbeeld ook door het opnieuw aanbesteden van contracten en verzekeringen etc.

BESLUIT AK: Dit advies onverkort overnemen

In gemeenten met veel 'achterstallig onderhoud' op dit gebied worden op deze wijze flinke bedragen per jaar bezuinigd. Dat zal in de PGZ minder zijn. Maar alle beetjes helpen.

2. ADVIES: Vorm drie clusters, op basis van identiteit en/of geografie, met twee wijkgemeenten en kerkgebouwen, te weten

- A. Adventskerk - Oosterkerk
- B. Open Kring - Stinskerk
- C. Jeruzalemkerk - Sionskerk

Samenwerking binnen deze clusters zal middels een zorgvuldig proces (op termijn) moeten uitlopen op het gebruik van één kerkgebouw per cluster (*tenzij wordt voldaan aan de criteria '50% van de inkomsten naar pastoraat' en 'een sluitende begroting'*).

BESLUIT AK: Voor de clusters A. en B. is dit advies onverkort overgenomen. N.a.v. met name vragen over/vanuit cluster C is een definitief besluit hierover voor cluster C uitgesteld tot de op 11 maart 2019 geplande vergadering van de Algemene Kerkenraad. In de tussentijd zal het cluster-concept nader worden uitgewerkt en krijgen de betreffende wijkkerkenraden de tijd om hierover hun mening te vormen en er met hun gemeenteleden over in gesprek te gaan. De AK zal zich inzetten voor veiligheid, ruimte en autonomie voor deze wijkgemeenten.

Onderstaande een overzichtje van de drie clusters met daarbij de insteek en de verwachting

Cluster	Gekozen op basis van	Namelijk	Uitwisselbaarheid predikanten	Verwachting globaal
A. Adventskerk - Oosterkerk	Identiteit, gevolgd door geografie	Protestants-Oecumenisch	Volop mogelijk, is al een 'combinatie van wijkgemeenten'	Binnen enkele jaren 1 wijkgemeente met nog een aantal jaren twee vierplekken.
B. Openkring - Stinskerk	Geografie	Zwolle West	Beperkt	Vooralsnog twee kerkenraden en in eerste instantie twee wijkgemeenten onder een kap indien dat noodzakelijk is. Na verloop van tijd overgang naar 1 wijkgemeente met een 'tussenkleur' t.o.v. de andere twee clusters
C. Jeruzalemkerk - Sionskerk	Identiteit	Orthodox Christocentrisch Met daarbinnen 'Gereformeerde Bond-signatuur' en 'Confessioneel-Evangelische signatuur'	Zeer beperkt	Twee wijkkerkenraden die alles uit de kast zullen halen om zo lang mogelijk 'zelfstandig' te blijven binnen het cluster met elk een eigen kerkgebouw. Indien noodzakelijk zullen beide gemeenten in eerste instantie kiezen voor de 'twee onder een kap-' of andere constructie waarbij de wijkgemeenten zelfstandig blijven.

Het inrichten van de clusters is maatwerk en dient op korte termijn na de besluitvorming nader te worden uitgewerkt. De drie voorgestelde clusters zullen naar verwachting verschillend worden ingericht met meer of minder samenwerking. Deze ruimte is aanwezig. Vooral bij een verschil in identiteit moet goed geregeld zijn waar verantwoordelijkheden liggen. Zo zullen verantwoordelijkheden rond bijvoorbeeld pastoraat en liturgie bij de wijkgemeenten en -kerkenraden blijven liggen. Dit dient ook geborgd te zijn in de uitwerking van de clusters zodat niet als gevolg van de clustervorming indirect wordt ingegrepen op de identiteit van een wijkgemeente en

op identiteitsgevoelige zaken die daaruit voortvloeien en daarmee samenhangen. Dat impliceert bijvoorbeeld ook dat bij beperkte of geen uitwisselbaarheid van predikant de formatieomvang sterk gekoppeld is aan de afzonderlijke wijkgemeenten waarbij voor het cluster Jeruzalemkerk Sionskerk uitwisselbaarheid in de huidige omstandigheden niet mogelijk is. Zo lang het een wijkgemeente lukt om financieel op eigen benen te staan met inachtneming van de randvoorwaarde dat 50% van de financiële middelen wordt besteed aan pastoraat is dit de verantwoordelijkheid van de wijkgemeente.

De vraag komt boven of er op de lange termijn 'ruimte' is voor een volwaardige wijkgemeente met een Gereformeerde Bondssignatuur en een volwaardige wijkgemeente met een Confessioneel-Evangelische signatuur. In het algemeen lukt het wijkgemeenten met een helder profiel in deze tijd beter om langer zelfstandig en vitaal te blijven. Tot hoe lang dat in Zwolle lukt, met dan ook nog elk een eigen kerkgebouw, zal de tijd leren. Mocht dat op termijn niet lukken, dan is middels dit cluster geborgd dat 'orthodox-christocentrisch' een kleur is die een plek kan behouden in het kleurenpallet van de PGZ. **Samen in een cluster staan deze wijkgemeenten dus sterker dan afzonderlijk.** En zolang huidige wijkgemeenten in het cluster zelf het hoofd boven water kunnen houden kan de huidige situatie gecontinueerd worden.... Lukt dat niet, dan zal een oplossing binnen het cluster worden gezocht. Mocht dat aan de orde zijn, dan kan het ook een goede zaak zijn wanneer de wijkgemeenten elkaar binnen het cluster al beter hebben leren kennen en er is geïnvesteerd in de relatie tussen de beide wijkgemeenten en in goede persoonlijke verhoudingen.

Dezelfde redenering is van toepassing op de vraag hoe lang het lukt om twee kerkgebouwen in Zwolle West open te houden. **Samen in een cluster staan de wijkgemeenten sterker** en is de kans groter dat op lange termijn ook in Zwolle West een kerkgebouw open kan blijven.

Bij het per 1-1-2019 vormen van de drie bovengenoemde clusters dringen we aan op goede begeleiding van de eerste 'clustergesprekken' waarvoor, indien noodzakelijk, middelen ter beschikking worden gesteld. Daarbij wordt o.a. gebruik gemaakt van de recent opgebouwde kennis en ervaring in voorliggend proces.

3. ADVIES: Delegeer zo veel mogelijk financiële verantwoordelijkheden aan de gevormde clusters zodat deze grotendeels zelfstandig keuzes kunnen maken.

BESLUIT AK: Dit advies onverkort overnemen

Uiteindelijk kent de PGZ slechts twee rechtspersonen: de Gemeente als geheel, rechtens vertegenwoordigd door de Algemene Kerkenraad en het College van Kerkrentmeesters, en de diaconie van de PGZ die een eigen rechtspersoon is. De zelfstandigheid van de wijkgemeenten/clusters kan bestaan door dat het CvK taken en verantwoordelijkheden delegeert aan de wijkgemeenten/clusters. Dat moet helder worden vastgelegd. Maar afgezien van de wijkkassen zal al het geld centraal worden beheerd. Het CvK blijft eindverantwoordelijke.

Zie verder onder 4.a.

4. ADVIES: Zet er op in dat deze clusters hun inkomsten verhogen door o.a.:

BESLUIT AK: Deze adviezen (A t/m D) onverkort overnemen

- A. De financiële zelfstandigheid uit te nutten: *"U geeft voor (het behoud van) uw eigen wijkgemeente/cluster".*

De vraag hoeveel deze maatregel op gaat leveren is moeilijk in te schatten. Kijkend naar andere gemeenten hebben we ingezet op eenmalig een verhoging ter grootte van 4% van de actie kerkbalans en jaarlijks een vermindering van de terugloop aan inkomsten met 1%. Ook de meeropbrengst van b. en c. zijn hierbij inbegrepen.

- B. Geldwerving te intensiveren
- C. Het optimaliseren van de verhuur van de gebouwen (bijv. hogere bezettingsgraad, medegebruik ander kerkgenootschap, indexering huurprijs)
- D. Huur te vragen voor ruimtegebruik van het diaconaal 'centrum'.

Landelijk wordt er op toegezien dat er geen geld van de diaconie wordt overgeheveld naar het college van kerkrentmeesters. Maar de diaconie kan wel huur betalen voor de ruimte die ze (in de Jeruzalemkerk) in gebruik heeft.

Momenteel wordt er geen huur betaald. Een marktconform bedrag aan huur lijkt ons redelijk.

5. **ADVIES:** Stel heldere kaders: Met doorbelasting van de (vooraf bepaalde) centrale kosten een sluitende clusterbegroting met als richtlijn dat 50% van de inkomsten worden besteed aan 'pastoraat'.

BESLUIT AK: Dit advies onverkort overnemen, met dien verstande dat als, afhankelijk van besluit 2 op 11 maart 2019 over de clustervorming, niet alle wijkgemeenten in een cluster zijn opgenomen, deze randvoorwaarde voor deze afzonderlijke wijkgemeente(n) zal gelden.

'Pastoraat' is een term uit de begroting/jaarrekening en behelst de uitgaven voor zowel de predikanten als de kerkelijk werkers. Het projectteam pleit er voor om een flink deel van de beschikbare ruimte voor 'pastoraat' te gebruiken voor de inzet van formatie voor jeugd- en jongerenwerk. Daarbij pleiten we ook voor banen van een redelijke omvang in plaats van een versnipperde inzet. Om mee te kunnen bewegen met de lijn van '50% pastoraat' is inzet op flexibiliteit geboden.

6. **ADVIES:** Wanneer een cluster hier niet (vanaf 31-12-2021), met behoud van twee kerkgebouwen, aan kan voldoen, moet binnen het cluster de keuze voor een kerkgebouw worden gemaakt en dient binnen twee jaar onttrekking aan de eredienst van een kerkgebouw geëffectueerd te zijn.

BESLUIT AK: Dit advies is gekoppeld aan 2, het vormen van de drie clusters, waarover 11 maart 2019 het definitieve besluit staat gepland voor cluster C.

Hierbij wordt aangetekend dat wanneer in een jaar, volgend op de eerste drie jaar waarin wel is voldaan aan deze eis, niet meer wordt voldaan aan de eis van 50%, behoudens onvoorziene en bijzondere omstandigheden in dat geval kan worden besloten dat maximaal twee jaar uitstel wordt verleend om weer op niveau te komen, waarna bij niet voldoen aan de eis opnieuw de in het besluit genoemde periode van twee jaar ingaat.

7. **ADVIES:** Stel als CvK/AK, zodra deze keuze is gemaakt, het benodigde geld vanuit het vermogen beschikbaar om in het kerkgebouw waarmee men verder gaat te investeren om het te optimaliseren voor eigen gebruik en verhuur.

BESLUIT AK: Dit advies onverkort overnemen

8. **ADVIES:** Zolang een cluster met gebruik van twee kerkgebouwen voldoet aan de criteria is het niet noodzakelijk een kerkgebouw af te stoten. Maar het staat de clusters uiteraard vrij om dat wel te doen, bijvoorbeeld:

- A. Omdat men samen wil kerken, of omdat de bestuurskracht, het aantal vrijwilligers of het aantal kerkgangers door een bepaald gewenst of noodzakelijk minimum zakt.
- B. Omdat men baat heeft bij een investering vanuit het vermogen van de PGZ om een kerkgebouw meer 'up to date' te maken en aan eigen wensen aan te passen, beter te kunnen exploiteren en (indien aantrekkelijk) te verduurzamen.

BESLUIT AK: Dit advies onverkort overnemen

Er moet voor worden gewaakt dat de nadruk alleen of teveel op het financiële aspect komt te ligt. Al kan een wijkgemeente zich financieel nog redden. Kerkbezoek, beschikbare bestuurskracht en vrijwilligers zijn ook belangrijke factoren van vitaliteit die kunnen wijzen op het nemen van maatregelen